

*Ce munte și floare
Născutu-i-a oare?
Ce lapte de vrajă
Sorbit-au în fașă?
Bărbații Moldovei!
Grigore Vieru*

PRINTRE PRIMII ... DINTRE BĂRBAȚII MOLDOVEI

Știu toți despre importanța și locul profesionistului în sistemul de sănătate și nimeni nu contestă această importanță.

Însă numai El, Nicolae Testemițanu, ajuns în funcția de rector al Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (ISMC) (1959-1963), apoi, ministru al sănătății (1963-1968) întreprinde pași concreți în vederea fortificării sistemului sănătății cu cadre de înaltă competență profesională. Iată ce spunea despre aceasta profesorul Vasile Procopișin "Nicolae Andreevici a promovat ideea sa fundamentală: Moldova trebuie de sine stătător să-și pregătească cadrele sale de medici și farmaciști la toate specialitățile".

Am să mă refer la cadrele de farmaciști (pe atunci – provizori). La insistența Domniei Sale în 1964 la ISMC se fondează facultatea de farmacie. Dar una este să ordonezi fondarea unei noi facultăți și alta – să asiguri pregătirea cadrelor calificate. Și aici protagonistul acestor rânduri își manifestă previziunea, organizând mai mulți absolvenți ai facultăților de farmacie din Ucraina și Rusia – băștinași ai Moldovei, care au fost trimiși la studii de doctorat în centrele mari din Uniune (Harkov, Lvov, Tartu, Zaporozhie). Printre aceștia se numără Filip Babilev (1936-2004) – dr. hab. farm., prof. univ.; Ion Trigubenco (1940-2008) – dr. farm. conf. univ.; Ion Barbăroșie (1944-2014) – dr. farm. conf. univ. și al.

Toți cei trimiși în doctorantură s-au întors la Chișinău, la facultate. Altfel nici nu se putea. Celor recomandați, Testemițanu le spunea "Poporul are nevoie de specialiști și noi vă recomandăm, cu următoarele condiții: să nu ne faceți de rușine, să studiați zi și noapte tot ce este mai nou... Să nu uitați că noi toți suntem datori față de cei care, dezbrăcați și cu picioarele crăpate, ne-au hrănit și continuă să ne hrănească. Avem mari datorii față de popor..."

AMONG THE FIRST...MEN OF MOLDOVA

Everyone knows about the importance and place of medical specialist in health system, and no one disputes this question.

Only He, Nicolae Testemițanu, reached the rector position of the State Institute of Medicine from Chisinau (SIMC) (1959-1963), and then, being Minister of Health (1963-1968) takes concrete steps to strengthen the health system with a broad high professional competence. Here is what Professor, Vasile Procopișin, said about it: "Nicolae Andreevici promoted fundamental idea: Moldova should unaided prepare its staff of doctors and pharmacists in all specialties".

I will refer to the pharmacists (then – providers). At the insistence of his Reign, in 1964, at SIMC was founded the faculty of pharmacy. However, one thing is to order the establishment of new faculties, and another – to ensure training of qualified specialists. Here the protagonist of these lines expresses his plan, organizing several graduates of pharmacy from Ukraine and Russia – natives of Moldova, which had been sent to doctoral studies in the larges centres of the Union (Kharkov, Lvov, Tartu, Zaporozhye). Among this are Filip Babilev (1936-2004) – PhD., prof.; Ion Trigubenco (1940-2008) – PhD, assoc. prof.; Ion Barbăroșie (1944-2014) – PhD, assoc. prof. et. al.

All who were sent to the doctoral studies returned to Chisinau, at faculty. Another way it could not be. For those recommended, Testemitanu has said: "people need specialists and we recommend you, but only following next conditions: to not make us ashamed, to study day and night everything is new... Do not forget that we all are indebted to those who, with naked and cracked feet, have fed us and continue to feed. We are indebted towards the people...".

Minister N. Testemitanu - "Man with an enviable decency, a true patriot of his country, renowned savant..."

Ministrul N. Testemițanu – ”Om cu o decență de invidiat, un adevărat patriot al țării sale, savant cu renume...” scrie patriarhul farmaciei moldave Vasile Procopișin, ... El își căuta specialiști – moldoveni în toată fosta Uniune”.

Ministrul avea argumente... suficiente pentru a-l convinge pe viitorul șef al Direcției Principale a Farmaciștilor să revină în Moldova în funcție de șef-adjunct al Direcției (din Cercasî, Ucraina unde era șef de Direcție). ”Un adjunct bun neapărat va fi șef” – spunea ministrul. E greu de închipuit (mai cu seamă astăzi), că un ministru al sănătății, pentru a fortifica sistemul farmaceutic cu o personalitate recunoscută cum era V. Procopișin, se deplasează la Kiev și îl convinge pe ministrul sănătății al Ucrainei Platon Șupic să-l cedeze pe Procopișin Moldovei. Prima reacție a ministrului ucrainean a fost – refuz. Procopișin era în rezerva șefului DPF a Ucrainei. Atunci Testemițanu îi zice: ”Știți Platon Luchici, DVS în Ucraina aveți 25 de regiuni, deci aveți o rezervă mare. Oare dintr-atâtea șefi n-o să vă puteți găsi altul? Iar pentru noi Procopișin e unicul”. Deci, faptul că noi l-am avut pe Procopișin e meritul lui Testemițanu.

După revenirea la ISMC, Nicolae Testemițanu susține teza de doctor habilitat (1971) și ocupă funcția de șef al catedrei Medicină Socială și Organizarea Ocrotirii Sănătății (din 1973). De rând cu activitatea organizatorico-didactică El se dedică cercetării științifice. Îl preocupă problema asistenței medicale în mediul rural. Îi plăcea să repete ”Patria începe de la pragul casei părintești”, fapt pentru care era numit ”ambasador al satului la Chișinău”. Creând laboratorul științific ”Ocrotirea sănătății populației rurale” și coordonând activitatea acestui laborator, Nicolae Testemițanu devine lider al rezolvării acestor probleme în fosta URSS.

Din acest mare proiect s-a desprins și o problemă farmaceutică. Cred și sunt convins că tema tezei de ”candidat” (doctor) în farmacie a coprotagonistului acestui mesaj – Vasile Procopișin ”Amplasarea optimală a rețelei de farmacii în raioanele satești ale RSS Moldovenești”, a fost inspirată din activitatea științifică a savantului Nicolae Testemițanu. Aportul lui Nicolae Testemițanu se vede și se simte. Pe atunci Moldova avea cea mai performantă rețea de farmacii din mediul rural.

Aici mă copleșește o amintire. Era 1978. Noi cu Vasile Ilici ne aflam în căutarea unei teme pentru teza mea de ”candidat”.

writes Patriarch of Moldovan pharmacy, Vasile Procopișin, ... He was looking for Moldovan – specialists around all former Union ”.

Minister has arguments... sufficient to convince the future head of the Main Directorate of Pharmacists to return to Moldova as a chief-deputy of Directorate (Cercas, Ukraine, where he was the head of Direction). "A really good deputy will be the chief" – said the Minister. It's difficult to imagine (especially today), that a Minister of Health travels to Kiev and convinces the Minister of Health of Ukraine, L. Șupic, to give Procopișin to Moldova. Firstly, the Ukrainian minister did not agree. Procopișin was into chief's reserves of the Main Directorate of Pharmacists of Ukraine. Then Testemitanu says to him: "Do you know, Platon Luchici, you do have 25 regions in Ukraine, so you have a large reserve. Can you not find another one from this large number of chiefs? But for us there is only Procopișin". So the fact we had the Procopișin is also due to Testemitanu.

After returning to SIMC, Nicolae Testemitanu holds a doctor degree (1971) and becomes the chief of the Department of Social Medicine and Healthcare Organization (1973). At the same time with didactical and organizational work, He is also committed to research work. He was concerned with the problem of health care in rural areas. He has liked to repeat "The homeland starts at the doorstep of parental home", being for this named "Ambassador of the village in Chisinau". Establishing the "Rural healthcare" scientific laboratory and coordinating the work of the laboratory, Nicolae Testemitanu becomes that leader who solves these problems in the former USSR.

From this major project was split also a pharmaceutical issue. I believe and I am convinced that the theme of PhD thesis in pharmacy of the coprotagonist of this message - Vasile Procopișin, "Optimal location of pharmacies network in the village districts of Moldavian Soviet Socialist Republic", was inspired by the scientific work of savant Nicolae Testemitanu. The contribution of Nicolae Testemitanu can be seen and felt. At that time, Moldova had the most performant network of pharmacies in rural areas.

Now, a memory overwhelms me. It was 1978. We with Vasile Ilici were looking for a topic for my PhD thesis. One day he tells me: "I got along with Testemitanu, we go to him to advise us on what you should do".

Într-o zi îmi zice: „eu m-am înțeles, mergem la Testemițanu, el o să ne dea un sfat cu ce să te ocupi”. Mergem. Nicolae Andreevici ne aștepta. După salut zice: ”propun să discutăm problema în satul Romanești, raionul Strășeni, eu m-am înțeles, pe noi ne așteaptă D-l Frecăuțanu, în ambulatoriu”. În drum s-a vorbit mai mult despre ambulatoriile sătești, despre necesitatea respectării principiului unității dintre asistența medicală și cea farmaceutică, despre farmaciile și punctele farmaceutice din mediul rural, în principiu – despre posibila mea temă de cercetare. La etajul II al noului lăcaș (proaspăt construit) al ambulatoriului era pregătită o masă modestă... bunăvoință... amabilitate... ca la moldoveni. Despre temă mai mult nu s-a vorbit, în schimb s-a discutat despre neam, baștină, tradiții, vin... romanțe. Ne-am întors târziu și acea întâlnire s-a cuibărit ferm în memoria mea.

Ulterior acel principiu al unității, menționat mai sus, a fost pe larg dezvoltat în multiple lucrări științifice ale profesorului Procopișin și ale discipolilor săi.

În loc de concluzie: Suntem mândri că ne-a fost contemporan și că ne va fi strămoș, că ne-a construit fundamentul facultății, că ni l-a repatriat pe Procopișin, că ne-a sugerat idei științifice, că... La cei 90 de ani pe care i-ar fi împlinit Moldova manifestă **RECUNOȘȚINȚĂ!**

We go. Nicolae Andreevici has been waiting for us. After greeting, he says: "I suggest discussing the problem of Romanesti village, Straseni district. I got along with Mr. Frecautanu, and he is waiting for us in ambulatory". On the road, it was talked mostly about ambulatories from villages, about necessity of respecting the principle of unity of healthcare and pharmaceutical care, about pharmacies from rural areas, generally - about my possible research topic. On the second floor of the new place (newly built) of ambulatory, a modest table was ready... wine... courtesy... kindness... like Moldovan people. About theme we did not talk longer, instead, we discussed about nation, homeland, traditions, wine... romances. We returned home later and that meeting remained firmly in my memory.

Later, that principle of unity, mentioned above, has been widely developed in many scientific works of Procopisin Professor and his disciples.

As a conclusion: We are proud that he was our contemporary and that he will be our ancestor, that he built the foundation of the faculty, that he repatriated Procopisin and suggested us scientific ideas... To his 90th anniversary - Moldova shows **GRATITUDE!**

*Vladimir Safta,
doctor habilitat în științe farmaceutice,
profesor universitar
PhD, professor*